

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Lærerkompetencer i erhvervsuddannelserne

Vejledning

Lærerkompetencer i erhvervsuddannelserne
Vejledning

2023

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	4
Kapitel 1. Uddybning af regelgrundlaget.....	4
1.1 Kvalifikationskrav ved ansættelsen	4
1.2 Kvalifikationskrav efter ansættelsen	6
1.3. Lærergruppens øvrige kompetenceudvikling.....	9
1.5 Lærerkompetencer i erhvervsfag	12
1.6 Lærerkompetencer i certifikatfag	13
1.7 Gymnasiale fag i eux	13
Kapitel 2. Skolens arbejde med en plan for lærernes kompetenceudvikling.....	15

Indledning

Denne vejledning er udarbejdet til brug for erhvervsskolernes arbejde med lærerstabens kompetenceudvikling. Vejledningen indeholder to kapitler. Kapitel et er en uddybning af reglerne om lærerkvalifikationer i § 12 og § 13 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser. Kapitel to giver inspiration til, hvordan skolen kan systematisere det løbende arbejde med at holde lærerstabens kompetencer ved lige.

På erhvervsuddannelserne skal lærerne opfylde nogle kvalifikationskrav ved ansættelsen, mens andre kvalifikationskrav skal opnås efter ansættelsen og sideløbende med lærerens undervisning på skolen. § 12 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser beskriver, hvilke kvalifikationer læreren skal have ved ansættelsen. § 13 beskriver, hvilke kvalifikationer læreren skal opnå efter ansættelsen, hvis denne ikke allerede har dem på ansættelsestidspunktet.

Erhvervsuddannelsernes regler om lærerkvalifikationer udgør en ramme. Inden for denne ramme skal skolen udarbejde en plan for lærergruppens kompetenceudvikling. Inden for rammen er det således skolen, der skal vurdere, hvilke specifikke faglige og pædagogiske kvalifikationer, der er behov for hos den enkelte lærer og i lærergruppen for at opfylde bekendtgørelsens krav.

Lærere i erhvervsuddannelserne underviser typisk i en eller flere af følgende typer af fag:

1. Uddannelsesspecifikke fag
2. Grundfag, herunder gymnasial undervisning på grundforløbet i eux-forløb
3. Erhvervsfag
4. Certifikatfag og certifikatlignende fag
5. Gymnasiale fag i det studiekompetencegivende forløb på merkantile eux-forløb og hovedforløbet i tekniske eux-forløb.

Reglerne om lærerkvalifikationer kap. 3 i [Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser](#) er fælles for alle lærergrupper, uanset hvilke fag de underviser i. Undtaget er dog lærere, der underviser i gymnasiale fag i eux på hovedforløb eller studiekompetencegivende forløb, som skal opfylde de gymnasiale lærerkvalifikationskrav.

Kapitel 1. Uddybning af regelgrundlaget

1.2 Kvalifikationskrav ved ansættelsen

De kvalifikationskrav, der stilles ved ansættelsen, omfatter lærerens faglige kompetencer. Kravene skal sikre, at læreren besidder den faglighed, som denne skal undervise i.

De kvalifikationskrav, som læreren skal opfylde for at blive ansat, fremgår af § 12 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser:

§ 12. En lærer skal ved ansættelsen have følgende kvalifikationer:

1. Grundlæggende erhvervsrettet uddannelse eller anden relevant professionsuddannelse inden for et eller flere relevante uddannelsesområder. Uddannelsen skal i relevant omfang være suppleret med fortsat eller videregående uddannelse, herunder efteruddannelse.
2. Relevant og aktuel erhvervserfaring:
 - a) Lærere, der skal undervise i direkte erhvervsrettet fagligt stof, skal normalt have mindst 5 års erhvervserfaring.
 - b) For øvrige lærere skal erhvervserfaringen normalt være af mindst 2 års varighed. For disse lærere kan skolen fravige kravet om 2 års erhvervserfaring i tilfælde, hvor lærere med erhvervserfaring ikke er til rådighed. Det påhviler i så fald skolen i samarbejde med læreren at tilrettelægge et forløb, der sikrer, at læreren opnår en passende indsigt i de relevante erhvervsområder.

1.2.1 § 12, stk. 1, nr. 1: Professionsuddannelse

Læreren skal besidde en professionsuddannelse i form af enten en grundlæggende erhvervsrettet uddannelse eller en anden relevant professionsuddannelse. Det vil typisk være den samme erhvervsuddannelse, som læreren skal undervise i. Der kan også være tale om, at læreren har en videregående uddannelse inden for det felt, som denne skal undervise i. Det kan f. eks. være en ansøger med bacheloruddannelse i sygepleje, som skolen ansætter til at undervise i social- og sundhedsuddannelserne. Eller en bygningskonstruktør, som bliver ansat til at undervise i uddannelser inden for bygge og anlæg.

Professionsuddannelsen, som udgør lærerens faglighed, skal være suppleret af efter- eller videreuddannelse i det omfang, som skolen vurderer er relevant og nødvendigt. Disse yderligere kvalifikationer kan bl.a. være nødvendige for at sikre, at den faglærte lærer har et tilstrækkeligt fagligt overskud i forhold til de elever, læreren skal undervise. Det er skolen, der foretager vurderingen af, hvilken faglighed, det er nødvendigt, at læreren besidder for at løfte den konkrete undervisningsopgave, som læreren ansættes til at varetage. Det er også skolen, der afgør, hvilken uddannelse læreren må have for at besidde denne faglighed.

Lærerens kvalifikationer på ansættelsestidspunktet kan også være målrettet andre fag, som læreren skal undervise i, herunder grundfag. En relevant professionsuddannelse kan for denne faggruppe være en læreruddannelse fra en professionshøjskole eller et universitet, men skolen kan også ansætte lærere med andre professionsuddannelser, hvis skolen vurderer, at disse lærere har de rette kvalifikationer til at undervise i det pågældende fag.

1.2.2 § 12, stk. 1, nr. 2: Erhvervserfaring

Ifølge § 12, stk. 1, nr. 2 skal læren ved ansættelsen have relevant og aktuel erhvervserfaring. Erhvervserfaringen giver læreren grundlag for kommunikationen med elevernes virksomheder om sammenhængen mellem praktikoplæringen i virksomheden og lærerens undervisning, idet læreren typisk vil have kendskab til den virksomhedstype, som eleven bliver oplært i. Erhvervserfaringen er endvidere en vigtig kvalifikation for lærere, der skal undervise på eget uddannelsesniveau, fordi denne giver læreren en ekstra faglig indsigt som supplement til sin uddannelse.

For en grundfagslærer med en almenpædagogisk uddannelse vil erhvervserfaringen typisk bestå af erfaringer fra ansættelser som underviser.

1.2.3 Skolens vurderingsarbejde i forbindelse med § 12

For alle typer af fag er det skolens vurdering, hvilke specifikke kvalifikationer i form af uddannelse og erhvervserfaring, som læreren skal besidde ved ansættelsen, for at opfylde de kvalifikationskrav, som stilles i § 12. Skolen foretager denne vurdering i relation til de fag og uddannelser, som læreren ansættes til at undervise i.

Samlet bør skolen tage følgende i betragtning, når den foretager sin vurdering af, om læreren har den nødvendige uddannelsesbaggrund og erhvervserfaring:

- Den eller de uddannelser, som læreren skal undervise på
- Det eller de forløb, som de elever, som læreren skal undervise, går på: GF1, GF+, GF2, hovedforløb, forløbenes forskellige formål m.v.
- Det eller de fag, som læreren skal undervise i: grundfag, uddannelsesspecifikke fag, certifikatfag, erhvervsfag
- Andre opgaver ud over undervisningen, som læreren forventes at skulle løfte
- Kompetencesammensætningen i den samlede lærergruppe

1.3 Kvalifikationskrav efter ansættelsen

De kvalifikationskrav, som læreren skal opnå efter ansættelsen, omfatter lærerens almene og pædagogiske kompetencer. Kravene til den grundlæggende pædagogiske kvalificering er fastsat i Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser § 13, stk. 1-5.

§ 13. Det er et krav for at undervise, at læreren skal erhverve følgende kvalifikationer, hvis de ikke er opnået på ansættelsestidspunktet:

- 1) En bred almen baggrund: Senest 3 år efter ansættelsen skal læreren have kompetencer svarende til niveauet i den erhvervsgymnasiale fagrække, herunder efter skolens vurdering relevante fag på A-niveau. Det er skolens ansvar i samarbejde med læreren at sikre bredden i de almene kompetencer.
- 2) En erhvervspædagogisk læreruddannelse: Senest 4 år efter ansættelsen skal læreren have kompetencer fra en erhvervspædagogisk uddannelse mindst svarende til en gennemført erhvervspædagogisk diplomuddannelse. Uddannelsen påbegyndes i almindelighed senest et år efter ansættelsen.

Stk. 2. For lærere, der ved ansættelsen har en pædagogisk uddannelse på mindst diplomniveau, der kvalificerer til at undervise, eller en erhvervspædagogisk læreruddannelse (pædagogikum), kan kravet i stk. 1, 2. pkt., opfyldes ved, at læreren senest 2 år efter ansættelsen har erhvervet erhvervspædagogiske kompetencer mindst svarende til 10 ECTS-point i en erhvervspædagogisk diplomuddannelse. Skolen kan i ganske særlige tilfælde fritage en lærer med relevante kompetencer, som svarer til kravet i 1. pkt., fra dette krav for at undervise.

Stk. 3. Uddannelseskravet i stk. 1, nr. 2, kan af skolen i særlige tilfælde nedsættes til en videregående voksenuddannelse i pædagogik med erhvervspædagogisk toning for derved at tilvejebringe en hensigtsmæssig kompetenceprofil for skolens samlede lærergruppe.

Stk. 4. Skolen kan fravige kravene i stk. 1 for lærere, der er ansat i en tidsbegrænset stilling for en periode på maksimalt 1 år og for timelærere med halv tid og derunder. Skolen skal sikre, at disse lærere får en basal introduktion til lærerarbejdet.

Stk. 5. Skolen skal sørge for at fastlægge den enkelte lærers nærmere undervisningskompetence.

1.3.1 § 13, stk. 1, nr. 1: En bred almen baggrund

Læreren skal senest 3 år efter ansættelsen have kompetencer svarende til niveauet i den erhvervsgymnasiale fagrække, herunder efter skolens vurdering relevante fag på A-niveau.

Fag fra den erhvervsgymnasiale fagrække kan bidrage til lærerens faglige kompetence i forhold til undervisningen. For eksempel kan en lærer i uddannelsesspecifikke fag, der skal samarbejde om helhedsorienteret undervisning med fysiklæreren i en uddannelse, hvor grundfaget fysik indgår, måske have glæde af at få indsigt i fysikfaget gennem et A-niveau. Eller faget dansk kan bidrage til lærerens kompetence i forhold til den relativt store skriftlighed, der er forbundet med at undervise, og som bl.a. omfatter udarbejdelse af undervisningsmateriale, udarbejdelse af lokale undervisningsplaner m.v.

Kravet vil desuden bidrage til, at læreren har tilstrækkelige akademiske kompetencer til at drage nytte af den erhvervspædagogiske læreruddannelse, som er på niveau med en bacheloruddannelse og derfor bygger på et vist akademisk indgangsniveau. For eksempel kan dansk være hjælpsomt i forhold til skriftligheden i læreruddannelsen, men også andre gymnasiale fag kan på anden vis bidrage til at understøtte læreren i at gennemføre sin læreruddannelse.

Endelig kan forløbet eventuelt bidrage til samarbejdet mellem den nye lærer og de gymnasiale lærere om eux-forløb, hvis læreren gennemfører fag på gymnasialt niveau på skolens eget erhvervsgymnasium eller eux.

Som det fremgår, skal læreren opnå "kompetencer svarende til niveauet i den erhvervsgymnasiale fagrække" og herunder "efter skolens vurdering relevante fag på A-niveau". Reglens tekst "kompetencer svarende til" giver rum til skolens vurdering af, at kompetencer fra den erhvervsgymnasiale fagrække kan erstattes af fag, der er gennemført eller gennemføres i anden sammenhæng. Det kan eksempelvis være fag fra den almen gymnasiale fagrække eller fag fra videregående uddannelse.

Tilsvarende giver formuleringen "efter skolens vurdering relevante fag på A-niveau" rum for, at skolen og læreren i fællesskab kan beslutte, hvilke og hvor mange gymnasiale fag, der er relevante for læreren at tage, for at have en tilstrækkelig bredde i sine almene kompetencer. Det betyder, at der formelt ikke er fastsat krav om et bestemt antal fag på A-niveau, men i praksis vil læreren som oftest skulle have mindst et fag på A-niveau eller tilsvarende. Det vigtige hensyn i denne beslutning er dog ikke antallet, men hvordan dette eller disse fag kan bidrage til den enkelte lærerens samlede kompetencer.

1.3.2 § 13, stk. 1, nr. 2: En erhvervspædagogisk læreruddannelse

Lærere i erhvervsuddannelserne skal have en erhvervspædagogisk læreruddannelse, uanset hvilken faggruppe de underviser i. Denne uddannelse skal sikre lærernes kompetencer til at undervise. Uddannelsens niveau skal være mindst et diplomniveau, og uddannelsen skal være erhvervspædagogisk.

Lærere, der ikke har nogen læreruddannelse i forvejen, skal gennemføre en fuld erhvervspædagogisk læreruddannelse, som svarer til Diplomuddannelse i erhvervspædagogik (DEP). Læreren skal i almindelighed have påbegyndt uddannelsen senest et år efter ansættelsen og have afsluttet den senest 4 år efter ansættelsen.

Lærere, der har en anden pædagogisk uddannelse, eksempelvis vejlederuddannelse, skal også gennemføre en erhvervspædagogisk læreruddannelse, men kan ansøge professionshøjskolen om godskrivning for dele heraf, hvis der er moduler, herunder valgmoduler, som læreren har gennemført i sin tidligere uddannelse.

1.3.3 § 13, stk. 2: Lærere med en anden læreruddannelse

Som det fremgår af § 13, stk. 2, vil nogle lærere opfylde kravet om en erhvervspædagogisk læreruddannelse med erhvervspædagogiske kompetencer mindst svarende til 10 ECTS-point, hvis de ved ansættelsen har en læreruddannelse. Det drejer sig om to grupper af lærere:

1. Den ene gruppe omfatter lærere, der har gennemført den erhvervspædagogiske læreruddannelse før 2010 (pædagogikum for lærere ved erhvervsskoler, AMU-centre mv.).
2. Den anden gruppe er lærere, der i forvejen har en almenpædagogisk læreruddannelse, herunder professionshøjskolernes læreruddannelse, gymnasiets pædagogikum.

Begge disse lærergrupper skal supplere deres tidligere uddannelse med erhvervspædagogiske kompetencer, der mindst svarer til 10 ECTS-point i en erhvervspædagogisk diplomuddannelse, hvis de er ansat på skolen gennemsnitligt mindst 10 timer om ugen. Kravet skal være opfyldt senest 2 år efter ansættelsen.

Skolen kan i ganske særlige tilfælde vurdere, at læreren med sin almenpædagogiske læreruddannelse opfylder kravet om erhvervspædagogisk kompetence. Det kan f. eks. være ved et gymnasialt pædagogikum, hvor den afsluttende opgave er rettet mod undervisning i erhvervsuddannelserne. Et andet eksempel er en læreruddannelse fra en professionshøjskole, der tilbyder læreruddannelsen med en erhvervsskoleprofil.

1.3.4 § 13, stk. 3: Videregående voksenuddannelse i pædagogik med erhvervspædagogisk toning

Kravet om en erhvervspædagogisk læreruddannelse kan i særlige tilfælde opfyldes ved en videregående voksenuddannelse i pædagogik med erhvervspædagogisk toning, hvis det sker for at tilvejebringe en hensigtsmæssig kompetenceprofil for den samlede lærergruppe. Et eksempel herpå kan være en lærer, der ikke kan blive optaget i en diplomuddannelse, men som er kvalificeret til at undervise i en særlig faglighed, som er nødvendig for at dække lærerteamets samlede kompetenceprofil.

1.3.5 § 13, stk. 4: Tidsbegrænset ansættelse og timelærere

Skolen kan beslutte, at lærere, der er ansat i en tidsbegrænset periode under et år, og timelærere, der er ansat med halv tid og derunder, ikke skal opfylde de generelle krav til almen og pædagogisk uddannelse som beskrevet ovenfor. Skolen skal i sådanne tilfælde sørge for, at disse lærere får en basal introduktion til lærerarbejdet, der sikrer kvaliteten af deres undervisning. Det er skolen, der vurderer, hvilken basal introduktion, der er behov for, og hvordan denne introduktion kan tilrettelægges.

1.3.6 § 13, stk. 5: Fastlæggelse af den enkelte lærers undervisningskompetence

Som det fremgår af § 13, stk. 5, skal skolen sørge for at fastlægge den enkelte lærers nærmere undervisningskompetence. Det betyder, at skolen sammen med læreren lægger en plan for lærerens efteruddannelse med henblik på at opnå de grundlæggende almene og erhvervspædagogiske kompetencer, som er beskrevet i § 13. Skolen skal i den forbindelse afgøre, hvilke af disse kompetencer, som læreren allerede besidder ved ansættelsen, og hvilke der skal opnås inden for tidsfristerne på hhv. fire og to år.

1.3.7 Skolens vurderingsarbejde i forbindelse med § 13

Skolen vil altid skulle foretage vurderingen af sine læreres kvalifikationer under hensyn til, hvad læreren bliver ansat til. Først og fremmest den undervisning, læreren bliver ansat til, men også evt. øvrige opgaver, som læreren skal udføre.

Samlet bør skolen lægge følgende til grund i sin vurdering af hvilken efteruddannelse læreren har behov for efter ansættelsen for at opfylde § 13:

- Lærers uddannelsesbaggrund
- Lærers ansættelsesform
- Lærers undervisningsopgaver
- Lærers øvrige opgaver
- Den samlede lærergruppes kompetenceprofil

1.3. Lærergruppens øvrige kompetenceudvikling.

Ud over de faglige og pædagogiske krav, som læreren skal opfylde dels ved ansættelsen, dels i de første år derefter, skal skolen og lærerne i fællesskab løbende vedligeholde og udvikle den faglige og pædagogiske viden, som er nødvendig for at bevare undervisningskompetencen. Vejledningens kapitel to giver inspiration til systematisering af skolens arbejde med den løbende ajourføring af lærernes kompetencer. Reglerne om denne opkvalificering er fastsat i § 13 stk. 6 og 8 i Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Stk. 6. Skolen skal sørge for, at læreren vedligeholder og udvikler den faglige og pædagogiske viden, som er nødvendig for at bevare undervisningskompetencen.

Stk. 8. Skolen skal udarbejde en plan for lærergruppens kompetenceudvikling. Skolen skal i samråd med lærerne tilrettelægge lærergruppens og den enkelte lærers faglige og pædagogiske videre- og efteruddannelse med henblik på nødvendig fornyelse og tilpasning af lærernes kompetencer, herunder med supplerende erhvervserfaring blandt andet som kortere forløb i virksomheder og vejledning om pædagogisk praksis.

1.3.1 § 13, stk. 6: Lærers vedligeholdelse og udvikling af viden

Når læreren ud over de faglige kvalifikationer, som læreren har ved ansættelsen, har opnået de grundlæggende erhvervspædagogiske kvalifikationer, som er beskrevet under vejledningens punkt 2, opfylder læreren kravene til at undervise i erhvervsuddannelserne.

Det er dog også et krav, at skolen løbende sørger for, at disse kvalifikationer holdes ved lige. Dels er der behov for, at læreren følger med i den teknologiske og øvrige udvikling, der sker i de brancher og fag, som læreren underviser i. Dels bliver ny viden om undervisning og pædagogik løbende tilgængelig og kan bidrage til kvaliteten af undervisningen. Endelig kan skolen have brug for at omplacere en lærer, så denne kommer til at undervise i ny faglighed eller andre elevgrupper end vanligt og kan have brug for opkvalificering i denne.

1.3.2 § 13, stk. 8: Plan for lærergruppens kompetenceudvikling

Ud over behovet for at holde den enkelte lærers kompetencer ajour, skal skolen i samråd med lærergruppen lægge en plan for den samlede lærergruppes faglige og pædagogiske videre- og efteruddannelse. Den enkelte lærer kan ikke besidde alle de kompetencer, der skal til for at dække alle fag i en uddannelse, men det skal sikres, at alle kompetencer er dækket i gruppen. Det gælder både fagenes faglighed, hvor der kan være behov for at efteruddanne en eller flere lærere i gruppen for at dække alle fag.

Der kan også være tale om, at gruppen har ønske om, at ny pædagogisk viden hentes hjem til gruppen ved at en eller flere lærere tager et kursus, eller deles mellem lærerne ved gensidig supervision. Særligt når en lærer udtræder af gruppen, kan der være brug for at vurdere, om denne havde kompetencer, som andre lærere må efteruddannes for at erstatte i gruppen. Ligeledes må det overvejes, om sådanne kompetencer kan overgives til kolleger ved førlørdning, inden læreren fratræder, eller om der skal formel efteruddannelse til.

Endelig kan det overvejes, om læreren har brug for vejledning om sin pædagogiske praksis, når læreren f. eks. sættes til at undervise nye elevgrupper.

Skolerne skal inddrage overvejelser om supplerende erhvervserfaring i fastlæggelsen af planen for lærergruppens kompetenceudvikling. Supplerende erhvervserfaring kan blandt andet tage form af kortere forløb i virksomheder.

For uddannelsesspecifikke lærere kan supplerende erhvervserfaring være nyttig, når lærere har undervist længe og måske har brug for at erfare, hvordan virksomhederne og branchen har ændret sig i perioden. Virksomhedsophold kan afklare, om der er nye værktøjer, materialer eller metoder, som skal implementeres i undervisningen. Supplerende erfaring kan også bidrage til kvaliteten af dialogen mellem læreren og elevernes praktikvirksomheder om sammenhængen mellem skoleundervisningen og praktikoplæringen.

For grundfagslæreren kan supplerende erhvervserfaring bidrage til lærerens viden om sit grundfags anvendelse i uddannelsens erhvervsrettede faglighed og give inspiration til meningsfulde helheder, som undervisningen kan tage udgangspunkt i.

1.4. Ledelsesgruppens kompetenceudvikling

Regelgrundlaget for den pædagogiske ledelsesgruppes kompetenceudvikling fremgår af § 13, stk. 7 i Bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Stk. 7. Skolen skal udarbejde en plan for den pædagogiske ledelsesgruppes kompetenceudvikling og skal kunne dokumentere tilstedeværelsen af pædagogiske ledelseskompetencer mindst svarende til et modul af 10 ECTS-point eller 1/6 årsværk i en diplomuddannelse i pædagogisk ledelse.

Kravet om pædagogiske ledelseskompetencer svarende til mindst 10 ECTS omfatter de ledere i skolens samlede ledelsesgruppe, der har ansvar for den løbende pædagogiske og didaktiske udvikling af uddannelserne og varetager den pædagogisk ledelse af lærerne. Det er vigtigt at bemærke, at der er tale om pædagogiske ledelseskompetencer, der ikke nødvendigvis opnås med en lederuddannelse på diplomniveau.

Ledelsesgruppens pædagogiske kompetencer skal sikre, at lærernes opgaver om fælles tilrettelæggelse af helhedsorienteret, praksisnær og differentieret undervisning er ledelsesunderstøttet, således at den pædagogiske leder har et fagligt fundament for dels at stille krav til dels at understøtte lærergruppens pædagogiske arbejde.

Formålet er at sikre, at ledere, der er ansvarlige for pædagogiske forhold, herunder undervisningen, har pædagogiske kompetencer til at varetage dialogen med lærerne herom, træffe pædagogisk beslutninger på et pædagogisk fagligt grundlag, kan varetage dokumentation af undervisningen i den lokale undervisningsplan, drøfte spørgsmål af pædagogisk karakter med det lokale uddannelsesudvalg og andre interessenter, m.v.

1.5 Lærerkompetencer i forhold til forskellige typer fag

Dette afsnit redegør for de særlige overvejelser om lærerkompetencer, der knytter sig til de forskellige typer af fag i erhvervsuddannelserne: uddannelsesspecifikke fag, grundfag, erhvervsfag, gymnasiale fag i eux-forløb og certifikatfag.

Ved ansættelse af nye lærere vil skolen skulle gøre sig overvejelser om lærerens faglige, erhvervs- og almenpædagogiske kompetencer i relation til den specifikke type af fag, er der særlige forhold at tage i betragtning i disse overvejelser.

I det følgende sættes fokus på behovet for lærerkompetencer i de enkelte typer af fag. Lærere, der underviser i flere typer af fag, skal opfylde kompetencekravene i alle disse.

1.3.3 Uddannelsesspecifikke fag

I forhold til de uddannelsesspecifikke fag skal skolen vurdere lærerens kompetencer i relation til opgaven med at gennemføre praksisnær undervisning med henblik på, at eleverne når de faglige mål i uddannelsen og udvikler kompetencer til at anvende uddannelsens metoder til at løse arbejdsopgaver i praktiske sammenhænge.

Lærere, der bliver ansat til at undervise i de uddannelsesspecifikke fag, har typisk den samme uddannelse, som de skal undervise på, eller en højere uddannelse inden for samme branche. Lærerens faglige kompetencer inden for det uddannelsesspecifikke fag, ligger derfor i lærerens uddannelses- og erhvervsmæssige erfaring i denne branche.

Det er vigtigt, at skolen fag for fag eller område for område tager stilling til, hvilke lærerkvalifikationer, undervisningen stiller krav om. Hvis læreren kommer direkte fra beskæftigelse inden for samme branche, vil lærerens faglige og teknologiske viden typisk være opdateret ved ansættelsen. Hvis skolen har ønske om, at læreren skal undervise i faglighed, som ikke ligger inden for den nyansattes kernefaglighed, kan der dog være behov for faglig efteruddannelse eller kompetenceudvikling. Det kan f. eks. være en tømrer, der skal undervise i stillads, eller en pædagog, der skal undervise i førstehjælp og derfor har behov for at supplere sin uddannelse med et kursus eller lignende, der giver ham/hende kompetencer til at undervise i disse emner.

For en lærer med en erhvervsfaglig baggrund vil det primære kvalificeringsbehov dog handle om, at læreren skal tage relevante fag fra den erhvervsgymnasiale fagrække og gennemføre den erhvervspædagogiske læreruddannelse, som det fremgår af § 13 for derved at tilegne sig de almene og erhvervspædagogiske kompetencer, der gør læreren til en kompetent underviser i sin faglighed. Når læreren har gennemført sin erhvervspædagogiske læreruddannelse, har læreren så at sige to professioner: Ud over den profession, læreren besad ved ansættelsen, har læreren nu fået en yderligere profession som lærer. Lidt populært kan man sige, at smeden ud over at være smed, bliver en lærer, der underviser i smed. Det er centralt for lærerens undervisning og kvaliteten af denne, at læreren vil tage den nye profession på sig og tilegne sig faglighed i den på samme måde som i sin oprindelige profession.

1.3.4 Grundfag

I forhold til grundfag skal skolen vurdere lærerens kompetencer i relation til opgaven med at gennemføre undervisning efter bestemmelserne vedr. grundfag i bekendtgørelse om grundfag, erhvervsfag, erhvervsrettet andetsprogsdansk og kombinationsfag i erhvervsuddannelserne. Læreren skal således have kompetencer til at gennemføre undervisning, der følger de faglige mål i grundfaget, og som omfatter erhvervsfaglige emner og problemstillinger med

udgangspunkt i elevens valg af erhvervsfagligt hovedområde og fagretning og i videst muligt omfang tilrettelægges i sammenhæng med den pågældende uddannelses erhvervsfaglige undervisning.

Her er det væsentligt, at læreren har faglige kvalifikationer inden for det eller de grundfag, de skal undervise i, samt almen- og erhvervspædagogiske kompetencer, der giver grundlag for at undervise i faget i en erhvervsuddannelsessammenhæng.

Nogle grundfagslærere har ved ansættelsen en almenpædagogisk baggrund, fx uddannelse til folkeskolelærer eller gymnasiepædagogikum, og vil i disse tilfælde typisk have en faglighed i faget. De kan til gengæld have behov for introduktion til den eller de erhvervsuddannelser, de skal undervise på, erhvervspædagogisk kompetenceudvikling eller supplerende erhvervs erfaring i form af fx virksomhedsforløb for at styrke mulighederne for at gennemføre.

I andre tilfælde varetages undervisningen i grundfagene af lærere, som ikke har deres primære faglighed inden for det specifikke grundfag. Det kan fx være lærere, der også underviser i de uddannelsesspecifikke fag, og som har en baggrund som faglærte. Disse lærere vil typisk have almen- og erhvervspædagogiske kompetencer fra Diplomuddannelsen i erhvervspædagogik, men kan have behov for faglig og evt. fagdidaktisk kompetenceudvikling inden for det grundfag, de skal undervise i, så læreren får et godt grundlag for at undervise i det indhold, der er beskrevet i grundfagsbekendtgørelsen.

Nogle af grundfagene har det særlige forhold, at de har en egen fagdidaktik, som er udsprunget af forskning. Det gælder typisk de fag, som også findes i grundskolen og i gymnasiet. I fremmedsprogenes didaktik findes viden om, hvordan man tilegner sig et nyt sprog. I matematikkens didaktik findes viden om, hvordan man tilegner sig talbegreber, abstrakt talbehandling og rumforståelse.

I erhvervsuddannelserne er der stor efterspørgsel efter viden om, hvordan man tilgodeser elever, der er udfordrede. I det omfang, der findes et svar, ligger dette i fagenes egen didaktik. Når en skole har lærere, der er fagligt stærke i et grundfag, er der derfor meget hjælp at hente i fagenes didaktik, når opgaven er at få alle med. Eller at udfordre de særligt talentfulde eller bare i almindelighed styrke alle elevers progression i faget.

1.3.5 Erhvervsfag

I forhold til erhvervsfag skal skolen vurdere lærerens kompetencer i relation til at opgaven med at gennemføre undervisning efter bestemmelserne om erhvervsfag i bekendtgørelse om grundfag, erhvervsfag, erhvervsrettet andetsprogsdansk og kombinationsfag i erhvervsuddannelserne og om adgangskurser til erhvervsuddannelserne.

Undervisning i erhvervsfag kræver helt særlige lærerkompetencer. Fagligheden i fagene er i nogen grad almene og indeholder elementer af vejledning, men undervisningen skal have udgangspunkt i praktiske opgaver, som samtidig kan give eleverne et grundlag for den endelige afklaring af deres uddannelsesvalg. Det kalder på både almene og uddannelsesspecifikke kompetencer. Særligt i disse fag er der behov for at sammensætte en lærergruppe med brede kompetencer, og at lærergruppens kompetencer bringes i samspil for at sikre, at undervisningen i alle aspekter af fagene har den nødvendige kvalitet og gennemføres med et helhedsorienteret og tværfagligt perspektiv. Det er ligeledes vigtigt at overveje, hvordan vejlederkompetencer bringes i spil, da elevernes endelig valg af uddannelse er helt centralt for fastholdelse og gennemførelse.

1.3.6 Certifikatfag

Certifikatfag og lignende fag kan være reguleret af andre myndigheder end Børne- og Undervisningsministeriet. Disse myndigheder kan have fastsat særlige kvalifikationskrav til de undervisere, der skal varetage faget. Der kan være tale om myndigheder, der har udviklet faget og fastsat indholdet. Det er f. eks. tilfældet for kørekort.

I andre fag er der en tilsynsmyndighed, som f. eks. Arbejdstilsynet, som stiller krav om, hvilken uddannelse deltageren har gennemført, men ikke har besluttet indhold og undervisningsmateriale.

Det samme er tilfældet for færdselsorienteret førstehjælp i forbindelse med kørekort, hvor der i § 37 i bekendtgørelse om kørekort fastsættes, at undervisning i færdselsorienteret førstehjælp skal være forestået af instruktører registreret ved Dansk Førstehjælpsråd

Der kan også være tale om tilsynsmyndigheder, der stiller særlige lærerkvalifikationskrav til udstederen af beviset. Det er forskelligt, om skolerne skal opfylde disse særlige krav. Fagene kan være fastsat på følgende måde:

1. Fag, hvor en anden myndighed har fastsat mål og indhold i faget. Der er typisk tale om kørekort, men et eksempel kan også være Vejen som arbejdsplads, som Vejdirektoratet er myndighed for og stiller særlige lærerkvalifikationskrav til. I disse fag skal læreren opfylde den eksterne myndigheds krav til lærerkompetencer.
2. "Kompetencer svarende til". Der er typisk tale om overgangskrav fra grundforløb til hovedforløb. F. eks. "Kompetencer svarende til elementær brandbekæmpelse efter Dansk Brand- og sikringsteknisk Instituts retningslinjer pr. september 2014". Når faget er omfattet af formuleringen "kompetencer svarende til" er der ikke særlige lærerkvalifikationskrav til undervisning i faget. Skolen skal sikre sig, at de lærere, der varetager undervisningen, har de tilstrækkelige faglige kvalifikationer til at sikre, at eleverne opnår de kompetencer, som fremgår af retningslinjerne.
3. "jf. Arbejdstilsynets uddannelseskrav" - eller anden myndighed. F. eks. "Personlig sikkerhed ved arbejde med epoxy og isocyanater, jf. Arbejdstilsynets uddannelseskrav". Hvis myndigheden, der har udviklet kurset, eller – som her – tilsynsmyndigheden stiller særlige krav til underviserens kompetencer, skal disse være opfyldt. Skolen må enten sikre, at en eller flere lærere i lærergruppen opnår denne undervisningskompetence ved efteruddannelse, eller skolen kan ansætte timelærere eller gæstelærere til at varetage denne undervisning.

1.3.7 Gymnasiale fag i eux

Reglerne om lærerkompetencer i gymnasiale fag i eux er fastsat i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser. § 11 stk. 2.:

"For undervisning på gymnasialt niveau, der indgår i en erhvervsuddannelse, bortset fra grundfag, gælder reglerne i §§ 55-57 og regler fastsat i medfør af § 56, stk. 7, i lov om de gymnasiale uddannelser, samt regler om lærerkvalifikationer ved undervisning i gymnasiale uddannelser, som fortsat er i kraft i medfør af § 74, stk. 8, i lov om de gymnasiale uddannelser".

Disse lærerkompetencekrav gælder altid for lærere, der varetager undervisning på niveau A og B. For undervisning på niveau C er det vigtigt at skelne mellem undervisning, der foregår

efter reglerne i [grundfagsbekendtgørelsen](#), og undervisning, der foregår efter de gymnasiale læreplaner.

Undervisning efter grundfagsbekendtgørelsen kan varetages af lærere, der opfylder såvel erhvervsuddannelsernes som gymnasiets lærerkompetencekrav. Dog skal lærere med gymnasiets pædagogikum, som underviser efter grundfagsbekendtgørelsen, supplere deres pædagogikum med erhvervspædagogiske kompetencer, der mindst svarer til 10 ECTS-point i en erhvervspædagogisk diplomuddannelse. Skolen kan dog vurdere, at læreren med sin gymnasiale læreruddannelse opfylder kravet om erhvervspædagogisk kompetence på mindst 10 ECTS. Det kan f. eks. være hvis den afsluttende opgave i lærerens pædagogikum er rettet mod undervisning i erhvervsuddannelserne.

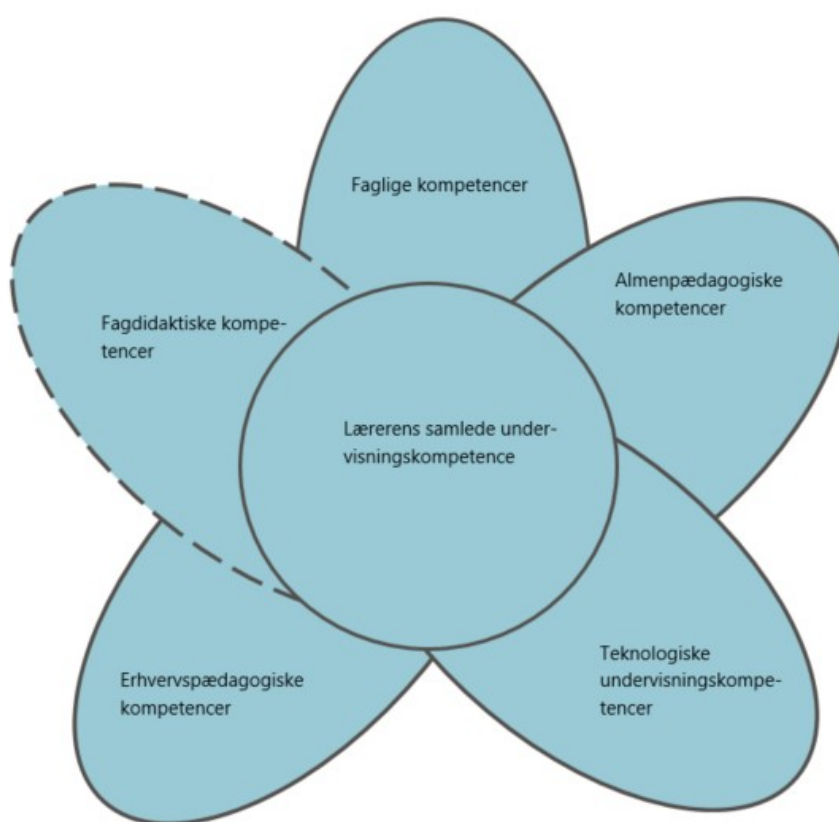
Undervisning efter de gymnasiale læreplaner kan alene varetages af lærere med gymnasiale kompetencer. Information og vejledning om gymnasiale lærerkompetencer findes på dette [link](#).

Kapitel 2. Skolens arbejde med en plan for lærernes kompetenceudvikling.

Kapitlet giver inspiration til en model, som skolen evt. kan anvende til at skabe systematik i sit løbende arbejde med den enkelte lærers og lærergruppens kompetenceudvikling.

Modellen kan understøtte og systematisere dialogen om kompetencer og kompetenceudvikling at nedbryde det generelle kompetencebegreb i nogle underkompetencer, der er typiske for erhvervsuddannelsernes undervisning.

Modellen kan evt. bruges ved MUS-samtaler eller TUS-samtaler til lærerens og den pædagogiske ledelses fælles drøftelse af lærerens udviklingsønsker og -behov.

Som modellen afspejler, overlapper de forskellige kompetencer hinanden, og det er samspillet mellem dem, der udgør lærerens samlede kompetence. Hvis en lærer f. eks. anvender digitale læremidler til undervisning i et fag, er der både brug for, at læreren behersker det program, der anvendes, og har viden om, hvordan det digitale læremiddel kan anvendes, så det understøtter læringen i faget. Eller en lærer kan beherske et fremmedsprog på højt niveau, men det er viden om fagets didaktik, der også gør læreren dygtig til at undervise i faget.

Modellen kan hjælpe læreren og lederen med at udpege, hvilke kompetencer læreren har sin styrke i, og om der er kompetencer, som skolen eller læreren selv ønsker opkvalificering i. Modellen kan endvidere bidrage til en klarere forventningsafstemning mellem skolen og læreren ved at give anledning til at drøfte de enkelte kompetencer og forventningen til dem særskilt.

Faglige kompetencer

Som udgangspunkt skal lærerkvalifikationskravene ved ansættelsen sikre, at læreren besidder tilstrækkelig faglighed i de fag, denne skal undervise i. I de fleste uddannelser er der dog tale om en faglighed, der udvikler sig hurtigt, hvorfor faglig efteruddannelse ofte vil være nødvendig. Det gælder særligt ved indførelse af nye teknologier, men nye arbejdsmetoder eller fagglidning kan nødvendiggøre faglig efteruddannelse.

Skolen kan endvidere have behov for at uddanne lærere til at undervise i fag, som ingen lærere i lærergruppen har faglighed i. Det gælder særligt små fag, som findes i uddannelserne, men som ikke indgår i lærernes kvalificering. Et eksempel er faget arbejdsmiljø, som findes i forskellige versioner i mange uddannelser. Skolen skal sikre sig, at den/de lærere/e, der underviser i faget, har faglige kompetencer, der sikrer undervisningens kvalitet, men lærergruppens medarbejdere kan være sammensat, så ingen har dem ved ansættelsen. Så må skolen fastsætte, hvilken kvalificering skolen ønsker for en lærer, der underviser i arbejdsmiljø, og sørge for, at en eller flere lærere opnår disse kompetencer ved efteruddannelse.

Der kan også være tale om, at en lærer skal undervise i nye fag, som denne ikke havde faglighed i ved sin ansættelse. Et eksempel herpå er erhvervsfagene, som blev indført som en ny fagkategori med reformen i 2015, og som stillede nye krav til kompetencerne hos de lærere, som blev udpeget til at undervise i disse fag.

Endelig kan der være tale om nye kompetencekrav, der opstår f. eks. i forbindelse med politiske initiativer, eller når en skole indfører en særlig profil. Eksempler på politiske initiativer er internationalisering eller klima. Et eksempel på en særlig skoleprofil kan være en verdensmålsskole. I sådanne tilfælde mødes lærerne med nye kompetencekrav, der skal sikre, at de er i stand til at implementere det politiske initiativ eller skolens særlige profil i deres undervisning meningsfuldt i forhold til fagets eller uddannelsens faglighed.

Skolen skal således sikre fag for fag, at de lærerkræfter, der underviser i faget, har tilstrækkelige faglige kompetencer til at sikre kvaliteten i undervisningen i faget, og at alle fag er dækket ind af undervisere, der er kvalificeret i faget.

Almenpædagogiske kompetencer

Almenpædagogiske kompetencer er kernefaglighed i undervisning generelt og handler om håndværket at kunne undervise på et teoretisk funderet grundlag. Almenpædagogiske kompetencer er universelle og uafhængige af, hvilken undervisning der er tale om. Almenpædagogiske kompetencer er f. eks. om-sætning af mål til læring, progression i læring, differentiering, evaluering og bedømmelse. Lidt populært kan man sige, at almenpædagogiske kompetence er det, som alle lærere skal kunne for at undervise kompetent.

Et eksempel på efteruddannelse i almenpædagogiske kompetencer kan være lærere, der ønsker at opkvalificere sig i undervisning af elevgrupper, som stiller særlige krav til differentiering. Der kan være brug for ny viden om undervisning af ordblinde, elever med diagnoser eller særligt talentfulde elever. En lærer kan have udfordringer med klasserumsstyring og have brug for opkvalificering i det. Eller en lærer, der ikke er vant til at føre elever til eksamen, og får brug for at kunne det, kan ønske opkvalificering i det. Eller lærergruppen kan have ønske om at dele viden om nye pædagogiske metoder, som de sidst ansatte lærere har fået med sig i deres læreruddannelse.

Erhvervspædagogiske kompetencer

Erhvervsfaglige kompetencer handler om at kunne praktisere sin undervisning i erhvervsuddannelsernes særlige paradigme for undervisning, hvor helhedsorientering, tværfaglighed, anvendelsesorientering og praksisnærhed er centrale begreber. Nogle af disse pædagogiske principper er også at finde i de almenpædagogiske kompetencer, men har en særlig rolle i de erhvervsfaglige uddannelser. En nærmere beskrivelse af de pædagogiske principper, der er vigtige for erhvervsuddannelsernes pædagogik, findes [her](#).

En lærer, der har gennemført en erhvervspædagogisk grunduddannelse vil typisk have disse kompetencer, men hvis læreren skal undervise i en nye sammenhæng, kan læreren have brug for en ajourføring af sine kompetencer i den nye sammenhæng. Det kan f. eks. være en lærer, der har stor erfaring i at un-

dervise i fagligheden på en bestemt uddannelses hovedforløb, og skifter til at undervise på grundforløbets første del, hvor helhederne i højere grad går på tværs af flere uddannelser, og indholdet i fagene er erhvervsfagernes indhold.

Teknologiske undervisningskompetencer (herunder digitale)

Teknologiske undervisningskompetencer er kompetencer i at anvende teknologiske læremidler til at understøtte elevernes læring i et fag. Der er dels tale om digitale kompetencer, dels kompetencer i andre teknologier, der kan understøtte undervisningen. I begge tilfælde har læreren brug for to aspekter af kompetencen. Dels skal læreren beherske selve teknologien, dels er det nødvendigt, at læreren har pædagogiske kompetencer i anvendelse af digitale undervisningsteknologier og kan anvende dem på en måde, der støtter læringen.

Der findes et utal af digitale læremidler, der kan understøtte elevens læring i faget, hvis de bliver anvendt med omtanke. F. eks. kan et CAS-værktøj i matematik anvendes, så det øger elevens forståelse af matematikken. Brugt forkert kan det i stedet løse opgaverne for eleven og stå i vejen for, at eleven tilegner sig den matematiske forståelse. Derfor er det vigtigt, at læreren har viden om, hvordan forskellig anvendelse af værktøjet har forskellig effekt på læringen i faget.

I erhvervsuddannelserne findes der en række andre teknologiske læremidler, som er til rådighed for undervisningen, f. eks. teknologi til simulation, virtuel reality m.m. Fælles for alle disse teknologier er lærerens pædagogiske overvejelser om deres anvendelse i undervisningen på samme måde som for læremidler i almindelighed.

Fagdidaktiske kompetencer

Fagdidaktiske kompetencer hører til i de enkelte fag og er særlige for de grundfag, der findes på tværs af uddannelsessystemet. Der er tale om kompetencer, der er helt specielle for faget, og udspringer af forskning om, f. eks. hvordan elever bedst tilegner sig sprogforståelse eller udvikler talforståelse. Fagdidaktiske kompetencer giver endvidere læreren viden om, hvordan denne kan handle, når elever har vanskeligt ved at tage læring af undervisningen. Uddannelsesspecifikke fag har typisk ikke en særlig fagdidaktik, hvilket er markeret med stiplede linje i den grafiske model.

Tilrettelæggelse af lærernes løbende kompetenceudvikling

Skolerne har stor frihed til at vælge indhold og form i den løbende ajourføring af lærernes kompetencer, og al kompetenceudvikling kan komme i spil, herunder interne eller eksterne kurser, kollegial supervision, sidemandsoplæring eller andet.

Det er centralt, at skolen overvejer sammenhængen mellem den løbende kompetenceudvikling og lærernes undervisning. Når en konkret opkvalificering aftales med en lærer, er det nyttigt at overveje, hvordan opkvalificeringen kan give resultater i lærerens undervisning. Det kan være en del af overvejelserne om opkvalificeringen, hvilken afsmitning den forventes at have på lærerens undervisning.